

Professionalisering met betekenis door scholen te verbinden

Hoe Ontwikkelkracht het onderwijs vernieuwt

Ontwikkelkracht ondersteunt en faciliteert expertisescholen om hun aanpak te implementeren op andere scholen. Scholen die ergens in uitblinken, zoals De Fonkeling in burgerschapsonderwijs, delen hun kennis met andere scholen. Geen training van buitenaf, maar leren van collega's. Dat blijkt een krachtige formule.

Tekst
Martijn de Graaff

Op basisschool De Fonkeling in Vleuten hangt een rustige, geconcentreerde sfeer. In groep 8 krijgen leerlingen uitleg over de Trias Politica en discussiëren daarover. In groep 4 praten ze over democratie. "Dat klinkt misschien ambitieus", zegt directeur Mariëlle Klasen, "maar kinderen vinden het fantastisch. Ze willen weten hoe de wereld werkt. En wij hebben de overtuiging dat kennis de sleutel is om een goede burger te worden."

"Expertisescholen Ontwikkelkracht draait om professionalisering van binnenuit", zegt Arjan van der Meij, programmeur van de expertisescholen. "Professionalisering komt meestal van buiten; wij doen het anders. We zetten scholen zelf in de rol van opleider. Want niemand begrijpt de klas beter dan een leraar die er dagelijks in staat."

Het idee ontstond een paar jaar geleden, toen onderzoekers en onderwijsprofessionals de handen ineensloegen. "We wilden een beweging creëren waarin wetenschap, vakmanschap en praktijk elkaar versterken", vertelt Van der Meij. "Niet nog een project, maar een duurzaam programma dat echt bijdraagt aan beter onderwijs."

Binnen Ontwikkelkracht zijn vier pijlers: onderzoeks- en verbetercultuur, kennisdeling, co-creatielabs en de expertisescholen. "We zoeken scholen die iets uitzonderlijk

Mariëlle Klasen

Hoge verwachtingen betekenen voor ons: werken vanuit de overtuiging dat alle kinderen kunnen leren

goed doen", legt Anne Kreuger, begeleider bij Ontwikkelkracht, uit. "Die scholen helpen we om hun expertise expliciet te maken, zodat ze het kunnen delen met anderen."

Een school die weet waar ze voor staat

De Fonkeling werd in 2023 gevraagd om aspirant-expertiseschool te worden. Klasen twijfelde even. "We dachten: zijn wij wel goed genoeg om andere scholen iets te leren? Maar ik heb een ambitieus team, leraren die verder willen denken dan hun eigen klas, dus zeiden we 'ja'."

Wat De Fonkeling onderscheidt, is hun overtuiging dat burgerschap bij kennis begint. Klasen: "Je kunt niet goed met elkaar in gesprek gaan over bijvoorbeeld vrijheid of duurzaamheid als je niet begrijpt waar die begrippen van-

Arjan van der Meij

daan komen. Wij willen kinderen een rugzak vol kennis meegeven, zodat ze later niet alleen meedoen, maar ook iets kunnen toevoegen aan de samenleving."

In de praktijk betekent dat, dat leerlingen op De Fonkeling thema's behandelen die vaak pas op de middelbare school aan bod komen. "Zoals de Trias Politica", benoemt Klasen. Ook thema's als wereldgodsdiensten, gender en mediawijsheid krijgen inhoudelijke diepgang. "We benaderen die onderwerpen vanuit kennis. Waar komt een geloof vandaan, wat zijn de uitgangspunten? Dat koppelen we aan de eigen leefwereld van kinderen. Dat maakt het betekenisvol."

De school werkt vanuit hoge verwachtingen. Klasen: "Mensen denken dan meteen aan prestatiedruk. Maar hoge verwachtingen betekenen voor ons: werken vanuit de overtuiging dat alle kinderen kunnen leren. Niet zeggen 'die kan dat niet'."

De rol van de wetenschap

Bij elk Expertiseschooltraject werkt de expertiseschool samen met een inhoudelijk expert uit de wetenschap. Voor De Fonkeling was dat Hessel Nieuwelink, lector Burgerschapsonderwijs (zie kader). "Wat een expertiseschool goed doet, zit vaak in het DNA van de school," zegt Anne Kreu-

ger. "Maar om dat te kunnen delen, moet je het expliciet maken. Hessel hielp De Fonkeling om te verwoorden wat hun aanpak succesvol maakt."

Nieuwelink observeerde lessen en koppelde zijn bevindingen aan wetenschappelijke literatuur. Die samenwerking tussen onderzoek en praktijk is een belangrijk onderdeel van Ontwikkelkracht, benadrukt Van der Meij. "We willen dat wetenschap niet iets is van 'de universiteit daarboven', maar een vanzelfsprekend onderdeel van hoe scholen leren en verbeteren. Hessel hielp De Fonkeling hun praktijk te ondertitelen, zoals wij dat noemen."

Van theorie naar training

Na die eerste fase (het expliciet maken van hun expertise) volgde de tweede stap: het overdraagbaar maken. De leraren van De Fonkeling ontwikkelden een serie trainingen voor andere scholen. "We hebben geleerd hoe je volwassen professionals begeleidt in verandering", aldus Klasen. "Want dat is echt iets anders dan lesgeven aan kinderen."

Inmiddels begeleidt De Fonkeling een school in IJsselstein. "We zijn daar begonnen met klasbezoeken en gesprekken met het team", vertelt Klasen. "We wilden hun context goed begrijpen. Daarna hebben we samen het trainingsprogramma bepaald. Tussen elke training zitten werksessies waarin het team zelf aan de slag gaat. Wij begeleiden, maar de teamleden van die school gaan zelf aan de slag."

Kreuger: "Dat is precies het idee. Het gaat niet om één middagje inspiratie, maar om een proces van leren, toepassen, evalueren en verbeteren. De Fonkeling geeft niet alleen kennis door, maar laat ook zien hoe je als team leert." >>

Anne Kreuger

Hessel Nieuwelink

Lector Hessel Nieuwelink over De Fonkeling

Volgens Nieuwelink begint zinvol burgerschapsonderwijs niet bij een werkblad over verkiezingen of een uitje naar het gemeentehuis, maar bij de dagelijkse lespraktijk. “Burgerschap zit niet alleen in aparte projecten,” zegt hij. “Het zit in wereldoriëntatie, geschiedenis, taal, in de manier waarop je over de wereld praat.”

Nieuwelink bezocht De Fonkeling meerdere keren en was onder de indruk. “Wat ik daar zag, was een school met een heldere visie en veel rust. Leraren werken samen aan kennisrijke thema’s die van kleuters tot groep 8 terugkomen. Burgerschap is bij hen geen losstaand onderdeel, maar onderdeel van goed onderwijs.”

De kracht van De Fonkeling zit volgens hem in hun expliciete didactiek. “Ze gebruiken het model van directe instructie: duidelijke doelen, uitleg, oefenen, feedback. En dat werkt. Leerlingen zijn actief, gemotiveerd, en begrijpen complexe thema’s, van duurzaamheid tot de Trias Politica. Ze onderschatten hun leerlingen niet.”

Wat Nieuwelink zag, stemde hem optimistisch: “Deze school laat zien dat jonge kinderen veel meer kunnen dan mensen vaak denken. Als je hoge verwachtingen combineert met structuur, rust en inhoud, kunnen kinderen op de basisschool al echt leren nadenken over complexe, maatschappelijke vraagstukken.”

Hoogtepunten en hobbels

Het programma Ontwikkelkracht is dus ambitieus. Het vraagt veel van scholen: tijd, inzet en reflectie. Toch is de energie hoog. “Onze expertisescholen blijven allemaal meedoen”, zegt Van der Meij. “Ze kunnen elk jaar stoppen, maar dat doet niemand. Ze vinden het waardevol. En wij zorgen goed voor ze: we bieden begeleiding, subsidie, zichtbaarheid. En waardering, want zij zijn degenen die het verschil maken.”

Wel stelt Expertisescholen Ontwikkelkracht duidelijke voorwaarden. “Een school kan pas van een andere school leren als de basis op orde is,” zegt Van der Meij. “Er moet een professionele cultuur zijn, een betrokken schoolleiding, een team dat wil leren. Anders werkt het niet. Je kunt geen zaadjes planten in dorre grond.”

Een beweging die groeit

Momenteel doen zo’n twintig scholen mee aan het Expertiseschoolprogramma van Ontwikkelkracht. De onderwerpen variëren van taal en rekenen tot inclusief onderwijs en gedrag. Van der Meij: “We groeien rustig, met ongeveer tien nieuwe scholen per jaar. Kwaliteit is belangrijker dan kwantiteit. We willen een duurzaam netwerk bouwen van scholen die elkaar versterken.”

Het effect van Ontwikkelkracht gaat verder dan alleen beter onderwijs. “We zien leraren groeien”, zegt Van der Meij. “Ze ontdekken dat ze meer kunnen dan alleen lesgeven. Ze worden opleiders, onderzoekers, ontwerpers. En dat geeft status en trots. Dat is belangrijk voor het imago van het beroep.”

Kreuger noemt het ‘professionalisering met betekenis’. “Leraren voelen zich serieus genomen. Ze mogen hun kennis delen, anderen inspireren. En ze merken dat hun werk echt verschil maakt. Dat geeft energie.”

Ook Klasen herkent dat: “Mijn team is enorm gegroeid. Ze vinden het spannend, maar ook leuk. In het team is een collectieve trots en een blijvende kritische blik naar ons eigen aanbod ontstaan. Dat heeft weer een positief effect op onze lessen.”

Scan de
QR-code
voor meer
informatie
over

Kennisgericht
burgerschap
– Ontwikkel-
kracht

